

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ СИНТАКСИЧНІ КОНТРАСТИ

Оксана Баранівська

кандидат філологічних наук, кафедра україністики
Ягеллонський університет у Кракові (ПОЛЬЩА)
al. Mickiewicza 11, 31-120 Kraków
e-mail: bosoksana@poczta.fm
UDC: 811.162.1 : 81'367.335.2

ABSTRACT

The issues of Polish and Ukrainian syntactic contrasts

У статті здійснено аналіз багатокомпонентних конструкцій польської мови і особливості їх перекладу українською, а також переклад українських структур такого типу польською мовою. Мета дослідження — показати спільні і відмінні характеристики цих складних речень в обох мовах. Теоретичні узагальнення зроблено на матеріалі оригінальних і перекладних текстів, почерпнутих з художньої літератури (польської і української). Досліджено особливості багатокомпонентних конструкцій і з'ясовано, що граматична природа цього типу складних речень в обох мовах не завжди однакова, і це простежується, зокрема, при порівняльному аналізі.

Ключові слова: українська мова, польська мова, синтаксис, складне речення, багатокомпонентна конструкція, сполучні засоби, переклад.

The article studies polycomponential Polish constructions and peculiarities of their translation into Ukrainian as well as the translation of the same type of Ukrainian constructions into Polish. The objective of the following research is to show common and different features of complex sentences under the study in two languages. The theoretical generalization is based upon the original and translated texts taken from both Polish and Ukrainian fiction. The analysis of the peculiarities of the polycomponential constructions has revealed that grammatical nature of this type of complex sentences in both languages is not always the same, what is confirmed by the comparative analysis.

Key words: Ukrainian, Polish, syntax, complex sentence, polycomponential construction, linking words, translation.

Багатокомпонентні конструкції як різновид складного речення мають ряд специфічних особливостей. Цей тип речень доволі активно досліджувався і досліджується у слов'янському мовознавстві, про що свідчать праці таких учених, як Я. Бауер [10], Й. Грбачек [12], Ф. Кочиш [16] та інші. В польському мовознавстві цим синтаксичним утворенням присвячені наукові розвідки З. Клеменевича [15], С. Йодловського [13], А. Пшибицін [18], К. Тутак [20] та ін. З. Клеменевич називає цей тип синтаксичної структури «багатокомпонентне складне речення» [15, с. 108]. В українському мовознавстві складні багатокомпонентні речення досліджували Б. М. Кулик [6], К. Ф. Шульжук [9], А. П. Грищенко [3] та ін. На окрему увагу заслуговують праці М. В. Симулика [7], який аналізує ці синтаксичні одиниці в західнослов'янських і південнослов'янських мовах. У російському мовознавстві складні багатокомпонентні конструкції з різних площин досліджували Г. Ф. Гаврилова [2], Г. Ф. Калашникова [5], В. В. Казмін [4], Г. П. Уханов [8] та ін. Слід зазначити, що цей синтаксичний тип у різних дослідженнях визначений (названий) по-різному, тому й натрапляємо такі терміни, як «ускладнені складні речення» [2], «складні речення ускладненого типу» [5], [7] «складні багатокомпонентні речення» [5], [9]. Як зазначає К. Ф. Шульжук [9, с. 11], «ці терміни використовуються паралельно, як синоніми». Складнопідрядні речення можуть складатися не лише з двох предикативних частин — головної і підрядної, але й з

трьох і більше. І. Р. Вихованець [1, с. 340] перші називає елементарними (двокомпонентними), другі – неелементарними (багатокомпонентними). У нашій статті використовувати мемо термін «складні багатокомпонентні конструкції».

Функціонування цього типу речень у конкретному стилі не було до цих пір предметом глибшого лінгвістичного зацікавлення. Поодинокі розвідки трапляються, втім у них найчастіше здійснюється дослідження в іншій площині: до уваги береться, наприклад, певний твір і аналізується його синтаксис або ж спостереження ведуться над синтаксисом творів одного письменника. Наприклад, цьому присвячено кілька монографій, зокрема М. Русковського «Główne tendencje syntaktyczne w polskiej prozie artystycznej dwudziestolecia międzywojennego» [19], де теж аналізуються синтаксичні особливості художніх текстів; К. Заберовської «Składnia utworów Marka Nowakowskiego» [21], тощо; низка статей, як наприклад, Б. Конколь «Składnia opowiadania Marka Nowakowskiego "Ratusz"» [14], А. Боровської «Struktury składniowe w opowiadaniach Iwaszkiewicza "Sny"» [11] та ін. На окрему увагу заслуговує стаття К. Писаркової «Osobliwe zdania względne Reja» [17], в якій досліджуються особливості одного типу речень.

Проте глибше виявлення функціонально-синтаксичних особливостей синтаксичних одиниць можливе при порівнянні текстів (завершених), тобто при аналізі оригіналу і перекладу або при аналізі кількох перекладів одного твору (у нашому дослідженні обмежимося тільки одним варіантом перекладу кожного з аналізованих творів. Це будуть польські переклади романів П. Загребельного і Ю. Андруховича і польські твори Є. Єнджеєвича, Я. Івашкевича, С. Лема, А. Стасюка.

Кожна складна багатокомпонентна конструкція може містити підрядні означальні речення (саме такі структури будуть предметом нашого дослідження), які, своєю чергою, разом із іншими видами підрядних або простими реченнями власне і утворюють ускладнені структури, що дає змогу детальніше простежити їхню природу, адже підрядні означальні вступають у послідовну підрядність з іншими типами речень або можуть бути супідрядними в одній багатокомпонентній структурі.

Будь-яка багатокомпонентна конструкція членується на синтаксичні блоки, що охоплюють як одну предикативну частину, так і декілька. У зв'язку з цим виділяються такі групи поєднання предикативних частин багатокомпонентних (неелементарних за І. Р. Вихованцем) складнопідрядних речень [1, с. 341]:

- конструкції з послідовною підрядністю;
- конструкції з супідрядністю;
- конструкції з супідрядністю і послідовною підрядністю.

Найпоширенішими в сучасній польській мові є конструкції з послідовною підрядністю (якщо брати до уваги художній, публіцистичний і науковий стилі загалом), проте, якщо розглядати кожен зокрема, то для художнього характерні всі три різновиди багатокомпонентних речень. У нашому дослідженні звернемо увагу на такі конструкції:

- багатокомпонентні конструкції, в яких підрядне означальне поєднується з підрядними інших типів;
- багатокомпонентні конструкції, в яких підрядне означальне вступає в послідовну підрядність з іншими типами речень;
- багатокомпонентні конструкції з сурядністю і підрядністю, які містять підрядні означальні.

Багатокомпонентні конструкції, в яких підрядне означальне поєднується з підрядними інших типів є таким типом синтаксичних структур, у яких речення, що входять до їхнього складу, поєднуються зв'язком супідрядності, а також утворюють із ними послідовну підрядність. Натомість ці речення не утворюють паралельної підрядності, оскільки між підрядними означальними і підрядними іншого типу такий зв'язок виключений.

Підрядні означальні речення можуть поєднуватися супідрядним зв'язком тільки з тими підрядними, які стоять перед головним. Наприклад: *Gdy wreszcie odłożył słuchawkę, już wiedział, że niepotrzebna ta rozmowa stąd tylko, ponieważ uległ pragnieniu wymienienia kilku zdań z człowiekiem, który wszystko o nim wie i przez tę wiedzę wydaje się kimś bliższym, że chciał usłyszeć chociażby jego głos* [W. Odojewski, с. 55]; *Якби ми мали ще сякий-такий європейський досвід, то ми б порівняли Київ навіть з молодю жінкою, що розквітла в коханні і, прокинувшись вранці, найперше чує себе щасливою, сильною, доброю і щедрою...* [П. Загребельний, 1976, с. 253].

Особливості цього типу речень полягають у тому, що підрядні частини не є однорідними, оскільки відносяться до одного слова (словосполучення) головної частини чи до всього головного речення в цілому (і тоді обов'язково відповідають на різні питання) або ж до різних слів (словосполучень) головної частини.

Узагалі цей тип багатокомпонентних конструкцій якраз є одним із найпоширеніших у художній літературі (поряд із конструкціями з послідовною підрядністю). Наприклад: *Kiedy wychodziłam, pani, która odezwała się pierwsza, podeszła do mnie* [К. Janda, с. 59]; *Коли влада опиняється в руках воїнів, тоді вона створює війни, яких потребує для свого існування* [П. Загребельний, 1975, с. 172].

Порівнюючи ці конструкції в обох мовах, зауважуємо, що відмінність між ними полягає лише в тому, що в процесі перекладу можуть бути змінені сполучні засоби (як наслідок — тип речення). Натомість щодо розташування підрядних частин відносно головної, структурні особливості залишаються без змін. Однак трапляється, що при перекладі такому типу багатокомпонентних конструкцій відповідає інший. Наприклад: *Kiedy pająki powygrzały w ciele skazańca głębokie dziury, zarząd monasteru zwrócił się do Petersburga zapytaniem, czy można dać więźniowi kij do opędzania się od pajaków* [J. Jędrzejewicz, с. 283] — *Пацюки повигризали в тілі ув'язненого глибокі рани, і монастирське начальство звернулося до Петербурга з запитанням, чи можна йому дати палицю, щоб боронитися від пацюків* [Є. Єнджеєвич, с. 210]; *Gdy tylko wyjechali w pole, ogarnął go [Andrzeja. — О. Б.] ów jesienny polny zapach, który szedł przez równinę, roztapiając w sobie woń końskiego potu i rzemienny aromat siodła i uzdy* [J. Iwaszkiewicz, t. 3, с. 166] — *Виїхали в поле, і тут його [Анджея. — О. Б.] огорнули пахощі, якими дихала широка рівнина; то були пахощі осінніх нив, пахощі, які розтоплювали в собі і дух кінського поту, і ремінний запах сідла і вуздечки* [Я. Івашкевич, т. 3, с. 112]. В українському перекладі маємо багатокомпонентне складне речення з сурядністю і підрядністю, в якому одна сурядна частина вживається самостійно, іншу поширює підрядне означальне речення. Натомість у перекладі польською мовою зникає підрядне означальне: *Kapelan Wippon, який opisał życie Konrada, nawet u niepiszmych imperatora wbać cnotę, коли говорив: «Воля божа восхотіла лишити тебе неосвіченим в науці...»* [П. Загребельний, 1975, с. 56] — *Wizon, kapelan przy dworze i biograf Konrada, nawet analfabetyzm cesarza uznał za cnotę, gdyż pisał: «Z woli Bożej nie zostałeś oświecony w naukach...»* [P. Zahrebelny, с. 80].

Багатокомпонентні конструкції, в яких підрядне означальне вступає в послідовну підрядність з іншими типами речень, охоплюють такі речення, в яких підрядне означальне є підрядним другого ступеня і пов'язується з підрядним з'ясувальним чи обставинним першого ступеня. Наприклад: *W jednym, z Japonii, napisał mi, że poznał tam aktora, który ma własną nosicielkę perel...* [К. Janda, с. 81]; *... А для самої Євпраксії воно [слово. — О.Б.] ї геть заказане, бо приведе лиш до давніх спогадів і викличе болісні пристрасті, який ліпше всіляко уникати* [П. Загребельний, 1975, с. 225].

У конструкціях цього типу підрядні означальні речення польської мови приєднуються до підрядного з'ясувального переважно сполучним словом *który (jaki)*, а не сполучником *że*, оскільки останній часто використовується в підрядному з'ясувальному (для уникнення повтору), але рідше в підрядному означальному. Так, можуть уживатися *który (jaki)* і *żeby, jak* тощо. Наприклад: *Ludzie mówili, że w tym pokoju, który teraz jest pokojem ojca, żona Gruszczyńskiego, chora umysłowo, siedziała godzinami na fotelu, na środku pokoju, patrzyła na zawieszone prawie pod sufitem lustro i czesała włosy* [К. Janda, с. 17]; *...Ja zaś zrozumiałem, że wielka zmiana, na którą od lat czekałem i w której nadejście po latach wątpiłem — w końcu jednak nadeszła* [J. Pilch, с. 50].

Підрядне обставинне речення (підрядне мети чи підрядне причини) може вступати в послідовну підрядність із підрядним означальним, наприклад: *Szukano krajanów, aby z ich ust uzyskać potwierdzenie, że ów świat po tamtej stronie nie zapadł się w nicość, że miejsca, w których mieszkała radość życia, istnieją nadal — choćby fakt ten miał być bardziej bolesny niż pocieszający* [J.-J. Szczepański, с. 30] і *Stary pan Myszyński posyłał go [Janusza. — О. Б.] do Royskich z byle głupstwem, z kartką do pana Royskiego, z prośbą o pożyczanie cukru czy o wymianę gazet, bo tych gazet, które czytano w Royskich, Myszyński nie prenumerował* [J. Iwaszkiewicz, t. 3, 305]. У першому реченні маємо поєднання паралельної і послідовної підрядності предикативних частин. Підрядне першого ступеня — підрядне обставинне мети

— вступає в паралельну підрядність із підрядними означальними, друге з яких утворює послідовну підрядність із підрядним означальним третього ступеня.

Цікавими видаються переклади польською мовою речень, в яких багатоконпонентна конструкція не відтворюється аналогічно: *Того дня я прибув на острів пополудні, бо переді мною була тільки вечірня служба пам'яті всіх померлих, яку називаємо Ангел Господній* [Ю. Андрухович, с. 102] — *Tego dnia przybyłem na wyspę popołudniem, albowiem czekały na mnie jedynie nieszpory* [J. Andruchowycz, с. 124] чи *Коли тебе дванадцятилітньою вивезено з рідної землі, кинуте в ці мокрі гори, позбавлено надій, доведено до розпачу, коли ти, здавалося, назавжди загубилася в горах і коли зненацька доля порятувала тебе від забуття і підняла на ту височінь, з якої можна б озирнутися назад, то що побачиш там?* [П. Загребельний, 1975, с. 132] — *Gdy w wieku lat dwunastu zmuszona była opuścić ziemię rodzinną, by znaleźć się wśród tych wilgotnych gór, pozbawiona nadziei, doprowadzona do rozpaczy, i gdy już, jak się zdawało, na zawsze zagubiła się w tych górach, nagle los wydobyl cię z zapomnienia i wyniósł na takie wyżyny, z jakich można spojrzeć wstecz, poza siebie i cóż tam zobaczyłaś?* [P. Zahrebelny, с. 192]. Ці переклади містять дещо інші типи підрядних речень, ніж маємо в оригінальних текстах. В оригіналі — однорідна підрядність обставинних часу, у перекладі — послідовна підрядність обставинних часу і причини, в оригіналі підрядне означальне вступає у послідовну підрядність з підрядним обставинним, у перекладі — залежить від опорного слова головного речення.

Ці речення характеризуються послідовною залежністю підрядних предикативних частин. Перша з них залежить від головного речення і є підрядною першого ступеня, друга залежить від першої і є підрядною другого ступеня і т. д., таким чином утворюючи ланцюг предикативних одиниць. Вони можуть бути однакові або різні за граматичним значенням, за структурою також бувають різні, однак єдина система синтаксичного зв'язку, що їх поєднує, зберігається.

Слід зазначити, що в українській мові, на відміну від польської, частіше трапляються багатоконпонентні конструкції, в яких підрядне означальне є підрядним першого ступеня, що поєднується з підрядним іншого типу (найчастіше обставинним), яке є підрядним другого ступеня. Наприклад: *Вона взяла мене за вухо, повела до кімнати, в якій завжди жила, коли приїздила до нас погостювати, посадила мене на стілець, сіла навпроти, вперлася ліктями в стіл, стала пильно дивитися мені в обличчя* [П. Загребельний, 1976, с. 300]; *Я зробила вигляд, ніби цілком не серджуся, хоч усередині нервувала і злостилася, втім, не маючи на це жодного права...* [Ю. Андрухович, с. 255].

Переклад конструкцій цього типу українською мовою переважно зберігає свої синтаксичні і стилістичні особливості. Наприклад: *Hryhorijowi nieźle się mieszało w Moryńcach, chociaż po jakimś czasie zaczął doznawać pewnych trudności, których powodem był właśnie prawy właściciel chaty* [J. Jędrzejewicz, с. 17] — *Григорієві непогано жилося в Моринцях, хоч невдовзі він зустрівся з прикрощами, причиною яких був колишній господар хати* [Є. Єнджеєвич, с. 19]; *Вона стежила за тим, щоб у палаці, який ми винаймали, не було протягів* [Ю. Андрухович, с. 173] — *Pilnowała, by w pałacu, który wynajmowaliśmy, nie było przeciągów* [J. Andruchowycz, с. 213]. Проте перекладацька майстерність і полягає в тому, щоб так передати текст, аби стилістичні і смислові особливості збереглися і “пристосувалися” до граматики певної мови. Тому переклад не завжди може бути дзеркальним відображенням оригіналу (тоді це не є добрий переклад), свідченням чого є аналізовані нами твори (в нашому випадку до уваги беремо тільки особливості перекладу окремих типів речень). Наприклад: *Pamiętam je [twarze. — О. Б.] lepiej, ponieważ spoglądają z jakiegoś zamierzczego czasu i odległości, o jakich Europejczyk nie śmiałby pomyśleć* [A. Stasiuk, с. 128] — *Пам'ятаю їх [обличчя. — О. Б.] краще, позаяк споглядають з якихось померклого часу і відстані — європейцеві про такі й не помислити* [А. Стасюк, с. 55] чи переклад з української: *І тому, коли вони справді покалися, то повинні з готовністю знести очисний вогонь церковного покарання, який він прикладе для зцілення їхніх виразок, щоб легкість прощення їхньої тяжкої провини не змаловажила в їхніх очах злочинів супроти апостольського престолу* [П. Загребельний, 1975, с. 95] — *Skoro okazali wszyscy prawdziwą skruchę, powinni z całą gotowością poddać się oczyszczającemu ogniovi kościelnej pokuty, który on, papież, wznieci celem wypalenia gnębiących ich wrzodów, aby łatwość, z jaką uzyskali odpuszczenie swych ciężkich win, nie pomniejszyła w ich oczach krzywd wyrządzonych tronowi*

apostolskiemu [P. Zahrebelny, с. 138 — 139]. Тут відбулася синтаксична трансформація: у перекладі підрядне обставинне мети «ускладнене» підрядним означальним.

Як і багато інших багатокомпонентних складнопідрядних речень, ці є значно пізнішим синтаксичним утворенням у літературній, зокрема писемній, мові і слугують для чіткої побудови її граматичної і стилістичної систем.

Серед багатокомпонентних конструкцій з сурядністю і підрядністю, які містять підрядні означальні, найпоширенішими є такі, що містять просте речення і складнопідрядне (з підрядним означальним), між якими існує сурядний зв'язок. У цих реченнях одні предикативні частини поєднано сурядним зв'язком, інші — підрядним. За І. Вихованцем [1, с. 352], у сурядно-підрядних конструкціях предикативні частини можуть поєднуватися різними способами:

1) одну із сурядних поширює підрядна частина, а інші сурядні вживаються без підрядної. Наприклад: *Zaraz na początku swego panowania król Minos wypowiedział wojnę piraterii i flota kretańska mogła bezpiecznie pływać od wybrzeży Azji Mniejszej aż do miasta Sycylii, Hiszpanii i dalej jeszcze, do mglistych wysp Północy, skąd przywożono synę i elektron* [J. Żylińska, с. 74]; *Вона згодилася допомогти Генріху, і він послав з нею до папи свою тещу з сином, маркграфа Еццо, батька ворожого йому Вельфа Баварського й абата Ключінійського з проською звільнити його від церковного відлучення і не вірити німецьким князям, які возводять на нього звинувачення більше від заздрощів, аніж від справедливості* [П. Загребельний, 1975, с. 96];

2) кожна з сурядних частин супроводжують підрядні частини. Наприклад: *W końcu i debiutanci są tu bez szans, ale nawet ci, co przybyli do mnie po raz pierwszy, nie są już debiutantami, to przeważnie twórcy bardzo zaawansowani, prawdziwym debiutantom, co teraz na osiedlowym skwerku odkręcają pierwszą flaszkę, nawet do głowy nie przychodzi, że zostaną kiedyś zasłużonymi klasykami* [J. Pilch, с. 24]; *Той пройдисвіт, якого знайшов для імператора Заубуш, стояв позаду Генріха, притулений до нього, як чорна тінь, лиш поблискував своїми очиськами, але барон міг би записягтися, що вигадка з псом належить йому* [П. Загребельний, 1975, с. 206].

Крім цього, наявні конструкції, що містять поєднані між собою сурядними сполучниками складнопідрядні речення, серед яких є підрядне означальне (або тільки в одній складнопідрядній частині, або в обидвох складнопідрядних) Наприклад: *Ten rodzaj nostalgii tęskni do widnokregu, który wciąż się odsuwa, a utopia wyobraża sobie spojrzenie, w którym można zawrzeć całość* [A. Stasiuk, с. 92].

Багатокомпонентним конструкціям польської мови із сурядно-підрядним зв'язком, що найбільше поширені в художній літературі, при перекладі українською (і польською) можуть відповідати такі самі типи конструкцій. Наприклад: *Od czasu do czasu otrzymywał błagalne listy od ojca, którego przeniósł ze stacji kolejowej na mały folwarczek koło Horodenki, ale te prośby także można było opędzić byle czym* [J. Iwaszkiewicz, т. 1, с. 593 — 594] — *Час від часу він діставав благальні листи від батька, якого переселив із залізничної станції на невеличкий фільварок біля Городенки, але ці просьби також можна було задовольнити невеликими сумами* [Я. Івашкевич, т. 1, с. 391]; *Я задумав покінчити з усім цим у доволі традиційний спосіб, однак чутлива в усьому, що стосується моїх настроїв і намірів, Алекс устигла ножицями перетяти шнурок, на якому я щойно почав гоїдатися, намацуючи носакон звабливе ніщо порожнечі* [Ю. Андрухович, с. 174] — *Zdecydowałem zakończyć sprawę w całkiem tradycyjny sposób, jednak wrażliwa na wszystko, co dotyczy moich настроjów i zamiarów, Alex zdążyła przeciąć nożycami sznur, na którym właśnie zacząłem dyndać, namacawszy czubkiem buta kuszącą nicość próżni* [J. Andruchowycz, с. 214].

Утім, спостерігаються й відмінності. Наприклад: *Taka tęka była w jego głosie, że całkiem osłupiał podniosłem odruchowo rękę, chcąc tu pomóc w przytrzymaniu tych drzwi, bo o to najwyraźniej walczył, ale on wydał wtedy okropny krzyk, jakbym zamierzył się na niego pożem, zacząłem więc sofać się tyłem* [S. Lem, с. 44] — *У його голосі була така мука, що я, зовсім розгубившись, мимохіть підняв руку, щоб допомогти йому втримати двері, які от-от розчиняться. Та Сарторіус раптом нестямно залемментував, начебто я замахнувся на нього ножем. Я позадкував* [С. Лем, с. 40]; *Розповідь складалася впродовж багатьох днів, вона вимагала самотності, яку імператорові, хоч мав, здавалося, неподільну владу над усіма і всім, щоразу важко було виборювати, йому набридали коли й не з спра-*

вами, з якими всіх відсилано до Заубуша, так з виявами покорі і відданості, а це вже той випадок, коли стає безсилим навіть всевладний чоловік, відомо також і те, що людині завжди тяжко дається саме те, що їй найнеобхідніше [П. Загребельний, 1975, с. 97] — *Opowieść trwała wiele dni, wymagała samotności, którą cesarz za każdym razem z trudem wywalczał, chociaż posiadał nieograniczoną władzę nad wszystkim i wszystkimi. Wiadomo, iż człowiekowi najczęściej przychodzi to, co jest dla niego najniezbędniejsze* [P. Zahrebelny, s. 141].

Таким чином, ці багатокomпонентні складні речення з різними видами зв'язку, що поширені як у сучасній польській літературній мові, так і в українській, компактні за будовою, за їхньою допомогою легше сприймати зміст у цілому, вони граматично та семантично наповнені і збагачують як усне, так і писемне мовлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. К.: Либідь, 1993. — 368 с.
2. Гаврилова Г. Ф. Усложненное сложное предложение в русском языке // Ростов-н / Д.: Изд-во Рост. ун-та, 1979. — 228 с.
3. Грищенко А. П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. К.: Наукова думка, 1969. — 156 с.
4. Казмин В. В. Сложные предложения с соподчинением в современном русском языке. — Краснодар: Книжное изд-во, 1979. — 190 с.
5. Калашникова Г. Ф. Многокомпонентные сложные предложения в современном русском языке. Харків: Вища школа, 1979. — 160 с.
6. Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис. — К.: Радянська школа, 1965. — Ч. 2. — 284 с.
7. Симулик М. В. Складні речення ускладненого типу в сучасних слов'янських мовах. Ужгород: Ужгор. ун-т, 1976. — 80 с.
8. Уханов Г. П. О синтаксическом статусе полипредикативных сложных предложений // Науч. докл. высш. шк. Филол. науки. — 1984. — № 3. — С. 38 — 43.
9. Шульжук К. Ф. Складні багатокomпонентні речення в українській мові. К.: Вища школа, 1986. — 184 с.
10. Bauer J. Syntactica slavica. Vybrané práce ze slovanské skladby. — Brno: Universita J. E. Purkyně, 1972. — 472 s.
11. Borowska A. Struktury składniowe w opowiadaniu Iwaszkiewicza «Sny» // Rozprawy komisji językowej XII. Wrocław etc.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wyd-wo PAN, 1982. — S. 280 — 287.
12. Hrbáček J. O pojetí a klasifikaci tzv. složitěho souvětí; typy souvětých konstrukcí // Slovo a Slovesnost. — 1965. — № 1, 26. — S. 27 — 35.
13. Jodłowski S. Podstawy polskiej składni. — W.: PWN, 1976. — 250 s.
14. Kałol B. Składnia opowiadania Marka Nowakowskiego «Ratusz» // Język Artystyczny. T. 1 / Pod red. A. Wilkonja. Katowice: Wyd-wo UŚ, 1978. — S. 67 — 77.
15. Klemensiewicz Z. Zarys składni polskiej. W.: PWN, 1963. — 134 s.
16. Kočiš F. Zložené súvetie v slovenčine. — Bratislava: Vyd-vo Sloven. akad. Vied, 1973. — 270 s.
17. Pisarkowa K. Osobliwe zdania względne Reja (Przyczynek do charakterystyki języka) // Mikołaj Rej. W czterechsetlecie śmierci: Praca zbiorowa / Pod red. T. Bieńkowskiego. Wrocław etc.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wyd-wo PAN, 1971. — S. 193 — 209.
18. Przybycin A. Szyk wypowiedzeń podrzędnych w wypowiedzeniu złożonym niewspółrzędnie. — Katowice: Wyd-wo UŚ, 1976. — 128 s.
19. Ruszkowski M. Główne tendencje syntaktyczne w polskiej prozie artystycznej dwudziestolecia międzywojennego. Kielce: Wyd-wo WSP, 1997. — 302 s.
20. Tutak K. Problemy opisu składniowego współczesnych tekstów literackich i publicystycznych wybranych typów zdań podrzędnych // Język Polski. — 2000 (LXXX) — № 1 — 2. — S. 56 — 62.

21. Zabierowska K. Składnia utworów Marka Nowakowskiego. — Katowice: Wyd-wo UŚ, 1990. — 136 s.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрухович Ю. Перверзія. Львів: Класика, 2000. — 292 с.
2. Загребельний П. Євпраксія. К.: Радянський письменник, 1975. — 312 с.
3. Загребельний П. З погляду вічності: Три романи про Дмитра Череду. К.: Дніпро, 1976. — 672 с.
4. Єнджеєвич Є. Українські ночі, або Родовід генія: Роман / Пер. з пол. В. Іванисенка. Львів: Атлас, 1997. — 444 с.
5. Івашкевич Я. Честь і слава: Роман: У 3 т. К.: Дніпро, 1966. — Т. 1 / Пер. з пол. С. Ковганюка. — 448 с.
6. Івашкевич Я. Честь і слава: Роман: У 3 т. К.: Дніпро, 1966. — Т. 3 / Пер. з пол. О. Федосенка. — 356 с.
7. Лем С. Соляріс. Едем: Романи / Пер. з пол. Д. С. Андрухова. К.: Молодь, 1987. — 416 с.
8. Andruchowycz J. Perwersja / Tłum. z ukr. O. Hnatiuk, R. Rusnak. Wołowiec: Czarne, 2003. — 368 s.
9. Stasiuk A. Moja Europa // Andruchowycz J., Stasiuk A. Moja Europa. Wołowiec: Czarne, 2001. — 144 s.
10. Iwaszkiewicz J. Sława i chwała // Iwaszkiewicz J. Sława i chwała: W 3 t. W.: Wyd-wo Literackie MUZA SA, 1998. — Т. 1. — 680 s.
11. Iwaszkiewicz J. Sława i chwała // Iwaszkiewicz J. Sława i chwała: W 3 t. W.: Wyd-wo Literackie MUZA SA, 1998. — Т. 3. — 560 s.
12. Janda K. Różowe tabletki na uspokojenie. W.: Wyd-wo W.A.B., 2002. — 256 s.
13. Jędrzejewicz J. Noce Ukraińskie, albo Rodowód Geniusza. W.: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1970. — 624 s.
14. Lem S. Solaris. W.: Wyd-wo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1961. — 200 s.
15. Odojewski W. Oksana. W.: Twój STYL, 1999. — 568 s.
16. Pilch J. Pod mocnym aniołem. Kraków: Wyd-wo Literackie, 2001. — 264 s.
17. Szczepański J.-J. Wyspa. Gdańsk: ATEXT, MARABUT, 1996. — 248 s.
18. Zahrebelny P. Zostaniesz cesarzową — uszczęśliwisz świat / Tłumacz. z ukr. K. N. Sakowicz. W.: Czytelnik, 1980. — 448 s.
19. Żylińska J. Kapłanki, Amazonki i Czarownice. W.: PIW, 1986. — 240 s.